

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

ten i øvrigt bortfalder, fuldt ud til indehaveren af producentrettighederne.

I lovforslagets kapitel 9 er optaget en række overgangsbestemmelser, som skal tjene til beskyttelse af de nuværende bevillingshavere. Disse bestemmelser er uændrede i forhold til det tidligere forelagte lovforslag.

Som ovenfor omtalt er der i lovforslagets § 30 optaget en bestemmelse om, at staten fra det tidspunkt, hvor filminstitutts likvide formue er opbrugt, overtager de med filminstitutts virksomhed forbundne udgifter. Fra dette tidspunkt, der antagelig vil komme til at ligge omkring begyndelsen af finansåret 1974-75, bortfalder den nuværende fondsdannelse, og filminstituttet etableres som en almindelig statsinstitution, hvis bevillinger opføres på finansloven på sædvanlig måde. På grund af den anspændte økonomiske situation vil det være nødvendigt, at de samlede udgifter til filmformål, når bortses fra reguleringer som følge af pris- og lønstigninger, i de kommende år holdes på det niveau, der er fastlagt for finansåret 1972-73. Ministeriet vil i øvrigt søge igangsat rationaliserings- og effektiviseringsbestrebelse inden for hele filmområdet for om muligt at nedbringe de totale udgifter, uden at dette går ud over de forskellige støtteanstaltninger.

Sammenfattende vil jeg gerne bemærke, at der ved fremsættelsen af dette lovforslag for første gang er søgt tilvejebragt en ordning, hvorefter staten anerkender filmen som en kunstart, der i lighed med de andre kunstarter — teater, musik, litteratur, billedkunst — bør nyde støtte fra det offentlige i det omfang, det er påkrævet for at muliggøre en indsats af kunstnerisk værdi.

Filmene er måske den kunstart, der når videst ud i befolkningen, og som ikke mindst ungdommen slutter op om. Staten bør ikke fortsat lade filmen selv betale de tilskud, der er nødvendige for dens fortsatte eksistens som en faktor af kunstnerisk betydning. Det offentlige bør vedkende sig sin

forpligtelse over for filmen og sikre, at filmlovgivningen bliver en væsentlig del af den samlede kulturpolitik.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Økonomi- og budgetministeren (Per Hækkerup): Jeg skal herved tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om tjenestemandspension og lov om pensionering af civilt personel m. v. i forsvaret.

Lovforslaget indeholder visse bestemmelser af overgangsmæssig karakter, der har været optaget som tekstanmærkninger på tillægsbevillingsloven for finansåret 1970-71, og som der fortsat er behov for at anvende i praksis. Bestemmelserne går bl. a. ud på ved pensionering i tidsrummet indtil 1. juli 1973 at yde pensionstillæg i de tilfælde, hvor tjenestemanden eller dennes enke ville have opnået en højere pension efter lønnings- og pensionsloven af 1958 end efter tjenestemandspensionsloven af 1969, ligesom der er tilvejebragt hjemmel for fortsat at yde pension efter tilskadekomstreglerne til polititjenestemænd, som afskediges på grund af utjenstedygtighed, der skyldes følgerne efter ophold i tyske koncentrationslejre.

Forslaget tilsigter endvidere at tilvejebringe hjemmel for, at økonomi- og budgetministeren efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet kan bestemme, at der ved ansættelse af en tjenestemand i dennes pensionsalder kan medregnes den tid, i hvilken han efter sit fyldte 25. år har været ansat på overenskomstvilkår inden for staten, kommuner m. v. Denne ordning er dog yderligere betinget af, at den pågældende under sin ansættelse på overenskomstvilkår har været medlem af en pensionsordning, hvortil der er ydet bidrag af ham selv og vedkommende institution, og af, at der til statskassen sker overførsel af den udtrædelsesgodtgørelse, der tilkommer ham fra den hidtidige pensionsordning.

Yderligere indeholder lovforslaget bl. a.

[Økonomi- og budgetministeren.]

en bestemmelse, der giver økonomi- og budgetministeren bemyndigelse til, for så vidt angår pensioner efter tjenestemandspensionsloven af 1969, i lighed med den ordning, der gælder for pensioner efter de tidligere pensionslove, i enkelte tilfælde at regulere samordningsfradraget.

Forslaget har været forhandlet med tjenestemændenes centralorganisationer.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget med de dertil hørende bemærkninger, skal jeg anbefale lovforslaget til folketingets velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Lone Nielsen* til ministeren for foreningsbekæmpelse:

„Vil ministeren søge at løse forureningsproblemet med okkeraflejringerne i Rimmerhus Bæk, Vorgod Å, Skjern Å og Ringkøbing Fjord?“

Lone Nielsen: Jeg skal ikke tage tingets tid med at gå i detaljer angående forureningen af Rimmerhus Bæk, Vorgod Å, Skjern Å og Ringkøbing Fjord, men blot konstatere, at forureningen af disse vandløb startede i 1965. Før den tid var Skjern Å og Vorgod Å kendt for at være nogle af Danmarks mest fiskerige åer, men i dag er alt fiskeliv i Vorgod Å uddødt, og i Skjern Å er fiskebestanden i de sidste 7 år mindsket meget betydeligt.

Sagen er altså 7 år gammel, så jeg håber, ministeren er enig med mig i, at nu skal dette problem løses. Der er foreslået mange forskellige løsninger, bl. a. har Hedeselskabet foreslået etablering af et okkerudfældningsbassin ved Skjernåens udmunding i Ringkøbing Fjord. Nu bliver Vorgod Å jo ikke renere af sådan et forslag; forudsætningen for, at vandløbene kan renses for okker, er naturligvis, at forureningen standser dér, hvor den starter, det vil sige ved brunkulslejet i Fjølstervang. Der kan ikke være nogen tvivl om, at vi ikke skal have nogen halvgod løsning. Af hensyn til fiskerne, lodsjerne og borgerne i området må vi have en løsning, der giver et 100 pct.s resultat.

Den 27. januar 1972, altså for kort tid siden, blev der foretaget nogle vandprøver i Vorgod Å, og analyseresultatet viste 265 mg jern pr. liter vand. Nu er der ikke normer for, hvor meget jern der må forekomme i vandløbene, men der er foretaget undersøgelser af, hvor meget jern fiskene kan tåle, og resultatet af disse undersøgelser er, at grænsen for, hvad fisk kan tåle, er ca. 1 mg jern pr. liter vand. I Skjern Å er okkeren meget tydelig at se, og efter at der er foretaget nogle simple vandprøver og stillet til bundfældning, er det meget tydeligt, at der er brunligt bundfald også dér. Med hensyn til Ringkøbing Fjord er 25 pct. af okkerdannelsen fra Vorgod Å, og der udfældes 4000 t jernforekomster hvert år i Ringkøbing Fjord.

På denne baggrund håber jeg at ministeren indser problemets alvor; jeg håber, ministeren er enig med mig i, at samfundet bør bidrage til løsning af sagen, og at problemet skal løses nu.

Ministeren for forureningsbekæmpelse (Kampmann): Som svar på spørgsmålet kan jeg oplyse, at man ved indvindingen af landbrugsjord i Skjernådalene har kunnet holde selve Skjern Å fri for tilledning af okkerholdigt vand fra det kunstigt afvandede landbrugsområde. Vandet fra dette område pumpes til den såkaldte søndre parallelkanal.

Til beskyttelse af fiskeriet i Ringkøbing Fjord har det været overvejet at etablere et bundfældningsbassin ved parallelkanalens udløb i fjorden; herom kan jeg henvise til den tidligere fiskeriministers skriftlige besvarelse af 16. april 1971 på hr. Vivikes spørgsmål.

Fra områder uden for den store landvinding i Skjernådalene, især fra de tidligere brunkulslejer, fremkommer der også betydelige mængder af jernholdige forbindelser i afløbet, som volder gener i vandløbene, der bliver jernholdige og sure. Det må erkendes, at navnlig afløbet fra det 225 ha store brunkulsleje i Havnstrup er helt ødelæggende for flora og fauna i Vorgod Å, som er et af de største tilløb til Skjern Å.

Om spørgsmålet kan jeg i øvrigt henvise til forureningsrådets publikationer nr. 12, 19 og 21. I den sidstnævnte rapport anbefales det, at der ydes øget økonomisk støtte til

[Ministeren for forureningsbekæmpelse.]

undersøgelser, der kan belyse omfanget af vandløbsforurening fra brunkulslejer, og til undersøgelser vedrørende økonomisk acceptable metoder til bekæmpelsen af denne form for forurening. Hedeselskabet har i forbindelse med Danmarks geologiske Undersøgelse og den kgl. veterinær- og landbohøjskoles agrikulturkemiske laboratorium foretaget studier og foranstaltninger, der eventuelt kan bringes i anvendelse.

Når denne rapport om mulige tekniske løsninger foreligger — og jeg regner med, at det vil ske i løbet af en måned eller to — vil fiskeriministeriet, landbrugsministeriet og ministeriet for forureningsbekæmpelse søge at finde frem til, hvad der kan gøres. Efter hvad der allerede nu foreligger oplyst om rapportens forventede indhold, kan jeg dog sige, at eventuelle foranstaltninger vil blive kostbare.

Jeg vil i øvrigt gerne sige, at erfaringer fra denne sag vil indgå i mine overvejelser om de nye lovbestemmelser om miljøbeskyttelse. Hvis der gennemføres bestemmelser om forhåndsgodkendelse af visse erhvervsvirksomheder, vil disse bestemmelser også komme til at omfatte virksomheder, som indvinder råstoffer af undergrunden. Det må være et vigtigt led i den kommende ordning som vilkår for en tilladelse til indvinning at kræve, at ejeren forpligtes til at imødegå skader på omgivelser, også efter at driften er ophørt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Formanden: Inden vi går videre, minder jeg om, at ved begrundelse af spørgsmålet er taletiden 2 minutter, og jeg henstiller indtrængende, at den ikke overskrides.

Af *Niels Jørgen Nielsen* til ministeren for forureningsbekæmpelse:

„Vil ministeren sikre, at industriel anvendelse og transport af særlig farlige kemikalier o. lign. kommer til at foregå under mere betryggende forhold end hidtil, samt at der sikres en tilstrækkelig koordination mellem forskellige myndigheder, herunder civilforsvaret og forsvarrets eksperter, til imødegåelse af følgerne af omfattende giftulykker i forbindelse med transport, produktion m. v.“

Skriftlig begrundelse.

Tankvognsulykken i Simmersted, hvorved det meget farlige stof fenol blev årsag til såvel personskaade som forgiftning af vandværksvand og vandløb med den følge, at formentlig alt dyreliv er gået til grunde i og ved vandløbene i området, viser med al ønskelig tydelighed to ting:

Dels at der ikke træffes de fornødne sikkerhedsforanstaltninger ved den slags farlige transport, hvis skadeevne er meget vidtrækkende, dels at der ikke findes et fornødent beredskab til bekæmpelse af sådanne ulykkes følger.

Det må i den forbindelse erindres, at fenol desuden anvendes i betydeligt omfang i industriel produktion.

Ministeren for forureningsbekæmpelse (Kampmann): Tankvognsulykken i Simmersted har klart vist, at der er behov for gennemførelse af regler om, hvorledes der skal reageres i tilfælde af en sådan ulykke, så der hurtigt kan træffes foranstaltninger til imødegåelse og afværgelse af følgerne. I dette tilfælde var den forulykkede tankbil lastet med stoffet fenol, men også andre kemiske stoffer, der transporteres på vore landeveje, vil i givet fald kunne medføre en forurening med fare for mennesker og dyr, og der må skabes klarhed over de farer, de forskellige stoffer kan medføre.

Jeg har, som det også har været nævnt i dagspressen, allerede taget skridt til, at der snarest igangsættes et arbejde, der skal sikre, at der i en given katastrofesituation kan gribes effektivt ind. Dette spørgsmål overvejes nu, og jeg vil følge sagen op, så snart jeg modtager indstilling herom. I disse overvejelser vil indgå spørgsmålet om anvendelse af ekspertbistand samt om bistand fra forskellige myndigheder, herunder civilforsvaret, der også i fredstid assisterer i katastrofetilfælde. Instruktion og uddannelse af personel vil i denne henseende blive et centralt spørgsmål.

De nærmere sikkerhedsregler for færdsel på vejene med biler, der medfører en last af sådanne farlige stoffer, må søges gennemført i samarbejde med justitsministeriet; og jeg skal her henvide til justitsministerens besvarelse i dag af det af hr. Camre stillede spørgsmål.

Endvidere vil et samarbejde også med

[Ministeren for forureningsbekæmpelse.]

arbejdstilsynet være påkrævet for at få fastsat bestemmelser, der sikrer, at det mandskab, der har med anvendelse og transport af sådanne farlige stoffer at gøre, og det personale, der i påkommende tilfælde skal medvirke til at afværge følgerne af indtrufne ulykker, ikke under deres arbejde selv bliver udsat for forgiftning eller andre skader.

Det vil således være nødvendigt at samordne en række forskellige myndigheders virksomhed for at skabe betryggende forhold på dette område.

Jeg vil gerne her give tilsagn om at medvirke til tilvejebringelsen af en sådan samordning og et samarbejde, således at anvendelse og transport af farlige kemikalier og lignende stoffer, der er nødvendige for industrien, kommer til at foregå på den mest forsvarlige måde.

Niels Jørgen Nielsen: Jeg vil gerne takke ministeren for svaret. Det er jo sådan, at vi alle sammen er enige om, at den moderne industri naturligvis skal have muligheder for at udnytte de tekniske og videnskabelige fremskridt, men vi må nok erkende, at der er områder, hvor vi er kommet noget bagefter, og jeg går ud fra, at ministeren er enig med mig i, at det ikke bare er et transportspørgsmål, men også et spørgsmål om anvendelsen af disse kemikalier; det fremgik jo også af svaret. Det efterslæb, vi har der, må vi indhente, inden der sker flere ulykker.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Camre* til justitsministeren:

„Hvilke foranstaltninger påtænker ministeren at gennemføre for at forebygge forureningskatastrofer i forbindelse med transport af giftstoffer?“

Camre: Ja, mit spørgsmål vedrører jo samme emne, men jeg har ønsket specielt at spørge justitsministeren, hvorledes man fra justitsministeriets side vil søge at forebygge ulykker af denne karakter. Jeg har søgt forskellige nærmere oplysninger hos en række sagkyndige, hos fagforeningsfolk, hos læger og ingeniører, og jeg tror, det er rigtigt at sige, at der ikke er en ganske tidssvarende kontrol med transporten af giftstoffer i Danmark.

De bestemmelser, der findes, er indeholdt i en bekendtgørelse fra 1932. Der tales heri om, at man ved transport af sådanne giftstoffer skal køre med et pålideligt forspand, og at bagsmækken skal være af en sådan styrke, at tromlerne ikke falder ned, og hvis transporten foregår med bil, må hastigheden maksimalt være 30 km i timen. Vi har regler for motorvogne, der fører brandfarlige stoffer, men vi har ikke tilsvarende regler for køretøjer, der kører med gift. Man kan indregistrere tankvogne til at køre med vand eller med mælk, og så kan man fylde dem op med stærkt ætsende giftstoffer. Der køres f. eks. ammoniak fra forskellige havne til landbruget med et overtryk på 4-8 atmosfærer, og hvis en sådan lastvogn vælter i en landsby og der går hul på tanken, så kan indholdet simpelt hen dræbe alle indbyggere i en hel landsby. Der passerer igennem København en lang række lastvogne hver eneste dag med giftstoffer. Jeg kan nævne, at der flere gange ugentlig kører en stor lastvogn med svovlsyre fra Svovlsyrefabrikken til en Nørrebrovirksomhed, og hvis der her sker en ulykke, vil man kunne risikere, at alle de omkringværende, de mennesker, der findes på gaden, redningsmandskab osv., bliver dræbt.

Jeg håber, justitsministeren vil medvirke til, at der meget hurtigt skabes nogle nye regler på dette område, og til, at vi i tiden, indtil endelige detaljerede regler kan sættes i kraft, får nogle foreløbige regler, således at justitsministeren altså standser disse farlige transporter, som foregår i øjeblikket.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Som det allerede er anført af hr. Niels Jørgen Nielsen, medfører den industrielle udvikling i samfundet, at der i stigende omfang foretages transporter af farlige stoffer, herunder også af giftstoffer, på vore veje. Transport af sådanne stoffer vil altid være forbundet med en vis risiko, men det må naturligvis være myndighedernes opgave at søge denne risiko begrænset mest muligt. Opgaven må løses ved udarbejdelsen af regler, der dels begrænser risikoen for uheld i forbindelse med sådanne transporter, dels sikrer en effektiv indgriben, når ulykken er sket. Det må for de forskellige arter af farlige stoffer overvejes, hvilken type transportmiddel

[Justitsministeren.]

der er den mest sikre og på anden måde mest hensigtsmæssige.

Sådanne overvejelser kan tænkes at føre til regler om, at visse arter af stoffer på grund af deres farlighed slet ikke må transporteres ad vej. Dernæst må der, hvis vejtransport kan tillades, opstilles en række tekniske krav til transportmateriellets konstruktion samt andre forskrifter for transportens gennemførelse, f. eks. om, at visse stoffer ikke må transporteres i flydende form, at køretøjet skal være afmærket på en bestemt måde, at bestemte ruter skal benyttes eller i hvert fald visse lokaliteter undgås.

Endvidere må det sikres, at der hurtigt kan sættes ind med en effektiv bekæmpelse af skadelige følger, hvis der trods alle forsigtighedsforanstaltninger alligevel sker en ulykke. Dette spørgsmål blev omtalt i svaret fra ministeren for forureningsbekæmpelse til hr. Niels Jørgen Nielsen. For transport af en række farlige stoffer er der fastsat bestemmelser til begrænsning af den risiko, jeg har omtalt. Jeg kan således nævne reglerne for transport af sprængstoffer, visse brandfarlige stoffer, især brandfarlige væsker, flaskegas, fortættede og andre fordråbende luftarter som syrer og lignende ætsende stoffer, ligesom nye regler for transport af ammoniak forventes gennemført i den nærmeste fremtid.

For så vidt angår den internationale landevejstransport, er der udarbejdet en konvention om transport af farligt gods. Konventionen, der trådte i kraft i 1968, men som endnu ikke er tiltrådt af noget nordisk land, indeholder transportforskrifter for et meget stort antal farlige stoffer. Der findes f. eks. regler for, hvilke arter af stoffer der overhovedet må transporteres ad vej, og hvilke typer køretøjer der må benyttes. Endvidere er der forskrifter for godsets emballering og regler om konstruktion af køretøjerne og om deres sikkerhedsudstyr såsom advarselsskilte, brandslukningsmateriel m. v. I tilknytning til konventionen er der for en række stoffers vedkommende udarbejdet såkaldte sikkerhedskort, som skal findes i køretøjets førerhus, og som indeholder anvisninger på, hvorledes der skal forholdes i ulykkestilfælde.

Principperne i denne konvention er lagt til grund ved udarbejdelsen af de nyere dan-

ske forskrifter, og de vil naturligvis også danne grundlag for det videre arbejde med regler her i landet for transport af farlige stoffer.

Justitsministeriet har modtaget en indberetning fra politimesteren i Haderslev om Simmerstedulykken, og ministeriet for forureningsbekæmpelse og justitsministeriet vil nu i samarbejde med andre direkte berørte myndigheder og styrelser nærmere planlægge det videre arbejde med dels at sikre tilfredsstillende regler vedrørende transport af farligt gods, dels at fastlægge de nærmere retningslinjer for en effektiv indsats, hvis en ulykke sker. Dette arbejde vil på den givne foranledning blive fremskyndet.

Camre: Jeg takker justitsministeren for et meget positivt svar, og jeg må sige, det glæder mig, at ministeren vil fremskynde udarbejdelsen af disse regler, således at vi kan få sikre forhold på feltet.

Jeg vil gerne i denne forbindelse komme med et tillægsspørgsmål og spørge, om ministeren vil overveje at nedsætte en støttegruppe for det arbejde, som foregår, hvori bl. a. fagbevægelsens sagkyndige og eventuelt andre sagkyndige udefra kunne få sæde og dermed videregive deres erfaringer til det arbejde, som foregår i ministeriet.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Hvis mit tilsagn kan begrænses til, at jeg skal overveje det, så er svaret ja.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Tastesen* til justitsministeren:

„Vil ministeren overveje en styrkelse af lægmandsindflydelsen i strafferetsplejen f. eks. ved, at der afholdes kurser for nye domsmænd og nævninger?“

Skriftlig begrundelse.

Mange medborgere er fra 1. januar 1972 nyudnævnt til domsmænd og nævninger uden at have nogen særlige forkundskaber vedrørende strafferetsplejen.

Det må være i alles interesse, at lægdommernes forudsætninger for at kunne deltage i domsprocessen bygger på det bedst mulige grundlag.

Jeg kunne tænke mig, at der jævnlige gennemføres kurser om strafferetsplejen for

[Tastesen.]

de valgte domsmænd og nævninger. Kendskab til straffeloven og retsplejeloven, herunder til domsmænds og nævningers rettigheder og pligter, må være forudsætningen for at kunne fungere som lægdommer. Naturligvis kan disse ikke have detailkendskab til alt, men en vis forståelse for årsagen til kriminalitet og de sanktioner, de anklagede kan idømmes, vil være meget betydningsfuld for størst mulig retfærdighed i straffetretsplejen.

Tastesen: Det er min fornemmelse, at den instruktion, der gives domsmænd og nævninger om deres rettigheder og pligter, er temmelig overfladisk. Jeg har derfor stillet mit spørgsmål til justitsministeren, om det ikke ville være en god idé, at de medborgere, der nu fra den 1. januar 1972 er udnævnt til lægdommere, blev indkaldt til et kursus eller et møde for at blive orienteret om deres nye rolle. Meningen med lægmandsinstitutionen er vel, at det demokratiske element i retsplejen skal styrkes. Den korte retsbelæring, der gives for øjeblikket, er ikke betryggende; det er som regel kun nogle få minutter før retshandlingens begyndelse.

Jeg ønsker på ingen måde, at kursusvirksomheden skal have en sådan karakter, at lægdommerne skal identificere sig med de juridiske dommere; opgaven skal fortsat være at repræsentere den jordbundne befolkningens sunde fornuft. Men det drejer sig om, at lægdommerne over en 4-årig periode skal være med til at afgøre deres medmenneskers skæbne i gennemsnitlig 15-20 domsafgørelser. Jeg vil mene, at både repræsentanter for anklagemyndigheden og repræsentanter for forsvarsadvokaterne vil kunne være velegnede til at medvirke ved en sådan kursusvirksomhed.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): For et par år siden lovede min forgænger i et svar til folketingsmand Nordqvist at overveje spørgsmålet om at udarbejde en vejledning for domsmænd.

Resultatet af overvejelserne blev, at landsretterne lavede et lille hæfte, der indeholder en vejledning om lægdommernes, navnlig domsmændenes, opgaver inden for strafferetsplejen, deres rettigheder og pligter. Hæftet sendes til alle domsmænd, første

gang de skal møde i retten. Behovet for en information om de mere formelle regler om lægdommernes stilling skulle hermed være dækket på tilfredsstillende måde.

Ved behandlingen af den enkelte sag er det de i sagen optrædende juristers opgave at sørge for, at lægdommerne får de fornødne oplysninger om lovregler, domspraksis og juridiske vurderinger, der kan være af betydning for sagens afgørelse. Denne vejledning gives dels af anklager og forsvarer i deres procedure, dels af de juridiske dommere.

I domsmandssager, hvor lægdommerne og den eller de juridiske dommere voterer sammen, kan dommerens vejledning gives helt uformelt, og domsmændene kan bede dommeren uddybe ethvert punkt, de ønsker yderligere oplysninger om.

I nævningesager, hvor nævningerne og de juridiske dommere voterer hver for sig vedrørende skyldspørgsmålet, sikrer retsplejelovens regler, at en tilsvarende vejledning fra de juridiske dommers side kan gives dels ved reglen om retsformandens retsbelæring, dels ved reglen om, at nævningerne kan tilkalde retsformanden til at være til stede under deres votering for at besvare spørgsmål.

Efter min opfattelse er der ikke ved siden af den vejledning, der allerede gives, noget særligt behov for yderligere uddannelse af lægdommere. Jeg vil tværtimod mene — og her tror jeg jeg er helt i overensstemmelse med spørgeren — at et forsøg på en mere teoretisk uddannelse af lægdommerne let ville kunne komme i strid med ideen bag lægdommernes medvirken i straffesager. Jeg håber ikke, at spørgerens bemærkninger herom skal opfattes, som om der er et modsætningsforhold mellem den sunde fornuft og den juridiske viden, der er repræsenteret i retterne.

Tanken med lægdommerne er jo, som det også blev fremhævet af spørgeren, at de skal være udtryk for befolkningens almindelige retsopfattelse eller sunde fornuft, og at afgørelsen i den enkelte sag skal fremkomme ved et samspil mellem lægdommernes umiddelbare skøn og de juridiske dommers måske mere professionelt prægede opfattelse.

Jeg vil gerne aflevere et eksemplar af vejledningen til spørgeren, og er der noget, som spørgeren her finder mangelfuldt, eller som

[Justitsministeren.]

han mener kan kompletteres, er vi parat til at overveje forslag herom.

Formanden: Medlemmernes indbyrdes samtaler foregår i hvert fald rent støjmæssigt på et lidt for højt plan.

Tastesen: Jeg takker ministeren for svaret. Jeg er delvis tilfreds med, at der er udsendt en vejledning; den var jeg ikke på forhånd bekendt med, det er jo sket inden for det sidste par år. Men jeg vil stadig væk mene, at netop denne vejledning, som man udsender til domsmænd og nævninger i forvejen, sikkert kan give anledning til, at de pågældende samler spørgsmål op, som man gerne vil have nærmere belyst. Derfor vil jeg alligevel bede ministeren overveje, om der ikke på et eller andet tidspunkt kan blive tale om en eller anden form for informationsvirksomhed, hvorigennem man kan få sine spørgsmål besvaret, før man træder i funktion som lægdommer. Det behøver bestemt ikke at være på noget særlig teoretisk plan; jeg er helt klar over den forskel, der er på de juridiske dommere og lægdommerne; det bør naturligvis være på et så vejledende plan som muligt.

Der blev udsendt et cirkulære i 1967, hvori vor nuværende justitsminister, der også dengang var minister, opfordrede grundlisteudvalgene til at se på sammensætningen af lægdommere, så de kom til at repræsentere alle aldersgrupper og alle erhverv. Denne henstilling har man kun i begrænset omfang imødekommet, og da mit spørgsmål jo går på, om man vil være med til at øge lægmandsindflydelsen, vil jeg spørge ministeren, om der er mere at gøre ved det spørgsmål. En undersøgelse i København amt har vist, at f. eks. aldersgruppen fra 20 til 30 år, som i befolkningen udgør ca 13 pct., kun er repræsenteret med 5 pct. blandt lægdommerne, og det er jo sådan, at mange kriminelle netop kommer fra disse årgange. Også gruppen ufaglærte arbejdere er i høj grad underrepræsenteret: den udgør i befolkningen 21 pct., men blandt lægdommerne kun 5 pct.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Til det første, hr. Tastesen sagde, kan jeg kungentage, at vi er parat til at overveje alle

rimelige forslag til ændringer og forbedringer af den vejledning, der er udsendt. Men den første betingelse for, at man kan komme med forslag herom, er naturligvis, at man kender den. Jeg advarer mod, at man prøver at gøre den for stor, for den er allerede på 8-9 sider, og erfaringsmæssigt er det sværere at få folk til at læse lange redegørelser end korte.

Hvad angår det cirkulære, vi udsendte i 1967, er det min opfattelse, at det har haft en gunstig virkning i retning af en mere jævn sammensætning af nævninger og domsmænd. Jeg tror, den i højere grad nu, end det tidligere var tilfældet, repræsenterer ikke alene de forskellige erhverv i samfundet, men også de forskellige aldersklasser og køn. Men jeg ser i en kronik i dag, at én fordrer, at man skal prøve en sammensætning i procent af domfældte. Det tror jeg er en dårlig idé; det må være i procent af befolkningen.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Burgdorf* til justitsministeren:

„Vil ministeren iværksætte en undersøgelse af, hvordan de skadelidte efter fenolulykken i Simmersted kan få deres tab dækket?“

Skriftlig begrundelse.

Udstrømningen af fenol forgiftede fiskedammene i Fole med et tab på i hvert fald 1/2 mill. kr. til følge. Desuden blev vildtfiskebestanden i Gram Å udryddet, og der skete betydelige skader på vandforsyningen i Simmerstedområdet.

Disse omfattende skader kan ikke dækkes af lastbilvognmandens lovpligtige ulykkesforsikring, og det bør derfor undersøges, hvilke andre muligheder der står åbne for de skadelidte.

Burgdorf: Ja, også mit spørgsmål har relation til fenolulykken i Sønderjylland, men her gælder det de erstatningskrav, som allerede er undervejs, og dem, som måtte komme senere, og jeg imødeser med interesse en oplysning om de overvejelser, justitsministeren har gjort sig desangående. Det er en given ting, at det beløb, forsikringstagerens ansvarsforsikring dækker,

[Burgdorf.]
ikke nær slår til over for de krav, der her kan gøres gældende. Jeg glæder mig til at høre, hvad ministeren har at sige desangående.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Spørgsmålet om delerstatningsretlige følger af ulykken i Simmersted har allerede været berørt over for såvel politimesteren i Haderslev som justitsministeriet. Størstedelen af de undersøgelser, der er foretaget ved politiets foranstaltning i forbindelse med uheldet, vil være af værdi, når erstatningsspørgsmålet til sin tid skal afgøres. Det er klart, at resultatet af disse undersøgelser vil blive stillet til disposition for advokater og andre, der vil komme til at beskæftige sig med erstatningsspørgsmålet.

En advokat, der repræsenterer ejeren af et dambrug, har udbedt sig en forhandling med justitsministeriet om erstatningsspørgsmålet. Justitsministeriet er naturligvis villig til en sådan mundtlig drøftelse, men herudover finder jeg ikke, at justitsministeriet kan indlede undersøgelser, der vedrører erstatningsspørgsmål. Spørgsmålet om, hvem der er erstatningsansvarlige, og hvor store erstatningsbeløb de skadelidte eventuelt har krav på, henhører jo under domstolene, og hr. Burgdorf ved sikkert, at vi prøver på at respektere sondringen mellem de tre magtgrupperinger i samfundet efter grundloven og den gamle montesquieu'ske teori. Vi vil meget nødig fra den udøvende magts side begynde at blande os i den dømmende magts funktioner.

Et andet spørgsmål, som hr. Burgdorf berørte, er, om beløbsstørrelserne for ansvarsforsikring er ført tilstrækkeligt à jour. Det er i hvert fald et spørgsmål, som jeg tror jeg kan love at ville undersøge nærmere, hvis ikke en undersøgelse allerede er i gang, hvad jeg har en fornemmelse af.

Burgdorf: Jeg takker naturligvis ministeren for svaret, men så vidt jeg kunne bedømme det, hjælper det ikke så forfærdelig meget de implicerede i sagen, som lider store personlige tab. På en eller anden måde må disse mennesker jo hjælpes, og så vidt jeg kan se, må samfundet også her træde til som i andre katastrofetilfælde.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Det er ikke min vurdering, om der er tale om en katastrofetilstand, der kan sammenlignes med de tilstande, hvor f. eks. storme og andre naturkatastrofer har givet anledning til, at en stor del af befolkningen på et bestemt område har lidt uoprettelige tab. Det er i hvert fald et spørgsmål, der må forelægges for et større forum end et enkelt ministerium. Jeg kunne tænke mig, at det blev rejst her i folkettinget, og jeg ville synes, det var rimeligt, om hr. Burgdorf tog det op. Hvis det derimod drejer sig om at hjælpe de enkelte, som fortjener hjælp, og som opfylder betingelserne for at få hjælp i form af fri proces, er det klart, at så ser vi på det med velvilje.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Kurt Brauer* til indenrigsministeren:

„Hvad agter ministeren af foretage sig i anledning af, at viceborgmester Erik H. Krøg til Ekstra Bladet den 25. januar udtaler, at han må sige ja til, at han er utryg ved administrationen i Københavns amt, samt at „folk ville blive chokeret, hvis de vidste, hvad der foregår af mere eller mindre lyssky aftaler mellem politikerne“?“

Indenrigsministeren (Egon Jensen): I anledning af det stillede spørgsmål har jeg anmodet viceamtsborgmester Erik Krøg om at meddele mig, hvorvidt der efter hans opfattelse i administrationen og den politiske ledelse af Københavns amtsråd forekommer noget, der er i strid med kommunallovgivningen eller anden lovgivning eller de for amtsrådets virksomhed gældende vedtægter. I bekræftende fald anmodede jeg om oplysning om, hvilke konkrete tilfælde der sigtes til.

Hr. Krøg har herefter over for mig oplyst, at han med sin udtalelse om utryghed over for administrationen i Københavns amtskommune har tænkt på visse konkrete forhold, hvor der er afholdt udgifter, der ikke er formelt bevilget. Disse forhold vil blive nærmere undersøgt i forbindelse med behandlingen af den redegørelse, som amtsrådet efter min anmodning har sendt til indenrigsministeriet om de administrative og

[Indenrigsministeren.]

økonomiske forhold, der har været omtalt i dagspressen i den senere tid.

Med hensyn til ordet „lyssky“ kunne man jo få den fornemmelse, at det drejede sig om noget kriminelt, noget, som i høj grad ville blive påtalt, men her har hr. Krog oplyst, at han har anlagt en moralsk og en politisk vurdering af en aftale mellem grupper i amtsrådet om besættelsen af visse udvalgsposter. Der er imidlertid ikke noget, der tyder på, at aftalen skulle være i strid med lovgivningen, og jeg finder derfor ikke grundlag for at foretage videre på dette punkt, mens undersøgelsen selvfølgelig går videre.

Kurt Brauer: Jeg har rejst mit spørgsmål for at give ministeren lejlighed til at komme med en offentlig, officiel erklæring i denne pinlige sag, og han skal have tak for sit svar og for oplysningen om, at der er indledt en undersøgelse af i hvert fald visse dele af denne skandale.

Det er beklæmmende at tænke på, hvad der var sket, hvis ikke årvågne journalister havde fundet frem til sagen, og jeg kunne tænke mig at stille det tillægsspørgsmål til ministeren, om ministeren føler sig sikker på, at indenrigsministeriets tilsynspligt havde fungeret. Var denne sag under alle omstændigheder dukket op, selv om bemeldte årvågne journalister ikke havde fundet den? Nu er den gravet frem af pressen, og det er Ekstra Bladet, der i første række har taget sig den på, hvad det selvfølgelig skal have megen ros for, men det forekommer mig at være et grundlæggende problem, som måske nok griber lidt ind i et senere spørgsmål i dag til statsministeren om samme sag. Det forekommer mig, at sagen har udviklet sig til en af de største skandaler, vi har haft her i nyere tid, og jeg håber meget, at undersøgelserne virkelig bliver gennemført med effektivitet, og at ministeren er så sikker på sit ministerium, at han kan oplyse mig om,

at sagen selvfølgelig ville være blevet fundet under alle omstændigheder.

Indenrigsministeren (Egon Jensen): Ligesom hr. Kurt Brauer beklager jeg i høj grad den uro, der er skabt i og omkring Københavns amtsråd. Hvem der er urostifterne, og hvem der egentlig har ansvar for det, vil jo fremgå af den undersøgelse, som indenrigsministeriet foretager. Jeg er helt enig med hr. Kurt Brauer i, at netop kommunal virksomhed bør have offentlighedens bevågenhed, og derfor kan man ikke kritisere, at pressen bringer det frem.

Om enkeltheder ville være blevet opdaget af indenrigsministeriet, kan jeg ikke sige med 100 pct.s sikkerhed, men vi er i indenrigsministeriet kun interesseret i at få bragt de ting frem, som der kan være grund til at påtale, og som der er grund til at gøre noget ved.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bendix* til ministeren for offentlige arbejder:

„Vil ministeren nu give folketinget en redegørelse i henhold til folketingets forretningsorden § 19 om sine tanker vedrørende de store trafikinvesteringers prioritering?“

Skriftlig begrundelse.

I besvarelse af et tidligere spørgsmål fra mig om en sådan redegørelse henviste ministeren til, at han ville drøfte prioriteringen af trafikinvesteringerne med folketingets storlufthavnsudvalg og folketingets investeringsudvalg.

Nu fremgår det imidlertid af pressen, at ministeren har forelagt regeringens økonomiudvalg en plan, der går ud på, at en række store anlægsarbejder skal iværksættes og udføres samtidig. Ifølge Aktuelt er der tale om bro over Kattegat, fast forbindelse over Store-Bælt, storlufthavn på Saltholm og fast forbindelse over Øresund. Et andet

[Bendix.]

blad, Politiken, meddeler, at regeringen har godkendt ministerens planer, og ministeren argumenterer over for bladet for den opfattelse, at de store anlæg bør påbegyndes på nogenlunde samme tid.

Disse planer står i skarp modstrid med det råd, der gives i perspektivplanredegørelsen af trafikministeriets sagkyndige arbejdsgruppe, som advarede mod at gennemføre de to største anlægsopgaver inden for den kommende 15 års periode.

Jeg finder det påkrævet, at folketinget snarest får lejlighed til at drøfte ministerens planer.

Bendix: Gennem dagspressen tilflyder der os en stadig strøm af meddelelser om de tanker, ministeren for offentlige arbejder gør sig om trafikudviklingen her i landet, og det er klart, at det er fortræffeligt, at ministeren gør sig en lang række overvejelser og fremsætter offentlige betragtninger om dem.

Jeg har tidligere spurgt ministeren, om han ville være rede til at give folketinget en redegørelse for sine tanker, sådan at vi her kunne få lejlighed til at diskutere dem, og jeg må sige, at nu er tankernes mængde efterhånden svulmet så voldsomt op, at jeg i det mindste føler et meget stærkt påtrængende behov for at få en redegørelse fra ministeren. Derfor har jeg i dag stillet dette spørgsmål.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): På baggrund af visse presseforlydender om de foreløbige resultater af regeringens igangværende overvejelser med hensyn til prioriteringen og finansieringen af de store trafikinvesteringer har hr. Bendix spurgt, om jeg nu vil give folketinget en redegørelse i henhold til forretningsordenens § 19 om mine tanker i så henseende.

Må jeg hertil for det første svare, at regeringen, hvad jeg da også klart har givet udtryk for, ikke har afsluttet sine overvejelser vedrørende dette meget store problemkompleks. Som led i dette arbejde har jeg bl. a. fået regeringens tilslutning til nu at genoptage de regeringsforhandlinger med Sverige om Øresundsspørgsmålene, som gik i stå i den tidligere regerings tid, og jeg kan oplyse, at jeg har rettet henvendelse til min svenske kollega herom.

På denne baggrund tjener det næppe på indeværende tidspunkt noget formål at lægge op til en principdebat i tinget, således som hr. Bendix efterlyser det. Man ville, såfremt jeg gjorde det på indeværende tidspunkt, med føje kunne kritisere, at der i et sådant oplæg ville være alt for mange løse ender, således at beslutningsgrundlaget ikke ville blive særlig stærkt for en sådan principdebat.

For det andet skal jeg henlede spørgerens opmærksomhed på, at jeg allerede offentligt har givet udtryk for, at jeg, så snart de igangværende undersøgelser og forhandlinger er afsluttet, vil give folketinget en redegørelse for prioriteringen inden for trafikområdet. Jeg har endvidere meddelt, at jeg håber at blive i stand til at give denne redegørelse i denne folketingssamling, og det er, så vidt jeg kan skønne, hvad den tidligere regering også havde i sinde.

For det tredje kan jeg nævne, at spørgsmålet om prioriteringen ønskes drøftet med undertegnede i et samråd i storlufthavnsudvalget, og at dette skal finde sted i morgen kl. 13.30.

I min orientering om det foreløbige resultat af regeringens overvejelser med hensyn til øst-vestforbindelsen mellem hovedlanddelene og Saltholmlufthavnen og den dermed sammenhængende danske del af en K-M-forbindelse har jeg fremhævet tre ting. For det første at der bør tilstræbes en samtidig stillingtagen til og eventuel påbegyndelse af disse projekter. For det andet at de bør prioriteres højt, og for det tredje at de tilsammen kun udgør ca. 15 pct. af den samlede investeringsmasse inden for trafiksektoren i tiden frem til 1985 ifølge den tidligere regerings perspektivplan. Hr. Bendix giver i sin begrundelse for spørgsmålet udtryk for, at dette skulle stå i skarp modstrid med det råd, som en sagkyndig trafikministeriel arbejdsgruppe skulle have givet i perspektivplanredegørelsen. Det er ikke rigtigt.

Spørgsmålet om, hvornår disse store projekter skulle igangsættes, var og må ifølge sagens natur være en politisk prioriteringsbedømmelse. Ser vi på samtidigheden, er forholdet i øvrigt det, at der i perspektivredegørelsen tales om en påbegyndelse af Store-Bæltsforbindelsen tidligst i 1975-76 og af Saltholmprojektet i 1978-79, dvs. en forskel i starttidspunktet på nøjagtig 3 år, og det indebæ-

[Ministeren for offentlige arbejder.]

rer, da man for begge projekter regnede med en anlægstid på en halv snes år, at de i det væsentligste tidsmæssigt og dermed udgiftsmæssigt overlappede hinanden. På baggrund af denne høje grad af samtidighed har den dramatisering af spørgsmålet Saltholm eller Store-Bælt først, som har præget store dele af den offentlige debat, måske forekommet mindre rimelig.

Bendix: Sagen er tilsyneladende den, at ministeren allerede på nuværende tidspunkt synes at have ret præcise forestillinger om, hvordan og i hvilken rækkefølge man kan løse de trafikopgaver, vi har diskuteret igennem en række år, og det ser ud til, at ministeren er nået frem til den opfattelse, at en række af de meget store trafikinvesteringer kan foretages samtidig, at man altså kan løse opgaverne samtidig og tilsyneladende inden for perioden fra nu og frem til 1985.

Jeg er fortsat ganske uenig med ministeren i bedømmelsen af, hvad der egentlig siges i perspektivplanredegørelsen om disse spørgsmål, men jeg forstår ministerens svar på den måde, at han ikke på nuværende tidspunkt er villig til at give nogen redegørelse vedrørende disse ting, og så må jeg jo sætte mig ned på min plads og tænke over, hvad jeg så skal foretage mig.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): De sidste bemærkninger er naturligvis udtryk for en overfortolkning af det, jeg svarede på det direkte stillede spørgsmål.

Det er ganske enkelt nødvendigt at have et vist grundlag for at få forhandlingerne i gang med svenskerne, og før man i nogen grad har gjort sig sine tanker klart, vil det ikke være rimeligt at gå i gang med disse forhandlinger. Det ville med føje kunne kritiseres, om man fremlagde en principskitse, før de synspunkter, der skal drøftes med svenskerne, lå klart.

For det andet har jeg udtrykkelig tilkendegivet, at det var min plan at fremkomme med en række af disse redegørelser i indeværende folketingsssamling, og der er mulighed for, således som det allerede sker i samrådet i morgen, yderligere at følge disse spørgsmål op.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Ulla Worm* til boligministeren:

„Finder ministeren det rimeligt, at opførelsen af et stort socialt boligbyggeri overdrages en række kooperative firmaer uden licitation?“

Skriftlig begrundelse.

Det fremgår af en artikel i Berlingske Tidende, at tre sociale boligselskaber har overladt Kooperativ Bygge Industri A/S at planlægge og forestå opførelsen af godt 2000 boliger i Herlev, og at KBI derefter har overdraget selve arbejdet til et konsortium bestående af Murersvendenes Aktieselskab og Jord- og Betonarbejdernes A/S, alt sammen uden licitation.

Det fremgår også af artiklen, at de implicerede selskaber er forbundet med hinanden, idet de tre selskabers direktører gensidigt er medlemmer af hinandens bestyrelser.

Jeg finder ikke, at den anvendte fremgangsmåde sikrer staten og de fremtidige beboere, at byggeriet er opført så økonomisk forsvarligt og konkurrencedygtigt som muligt.

Boligministeren (Helge Nielsen): Spørgeren har i sin begrundelse henvist til en artikel i Berlingske Tidende for den 26. januar i år. Der omtales her et projekt om opførelse af godt 2000 lejligheder på ejendommen Ll. Birkholm i Herlev kommune.

Det drejer sig om et byggeri, som 2 almennyttige boligselskaber i Herlev har bedt Kooperativ Bygge Industri A/S, KBI, om at projektere og gennemføre. Det ene selskab er Herlev almennyttige Boligselskab, som er et datterselskab af Dansk almennyttigt Boligselskab, hvis formand er den konservative borgmester i Lyngby-Tårnbæk, Paul Fenneberg. Det andet boligselskab er et rent lokalt selskab, Boligselskabet af 1944, i Herlev.

Byggeriet omfatter et afsnit, som agtes opført med statsstøtte. Dette afsnit omfatter 1.219 lejligheder, 464 enkeltværelser og nogle børneinstitutioner. Det andet afsnit skal, så vidt jeg har forstået, omfatte lidt over 600 lejligheder til brug for de to hospitaler i Herlev, og hertil søges ikke statsstøtte.

KBI har oplyst, at den overordnede grundmodning, som omfatter jord-, vej- og kloakarbejder, udføres ved hovedentrepr-

[Boligministeren.]

nører, men sådan at priserne på disse arbejder bliver indhentet ved indbudt licitation blandt underentreprenører. I øvrigt er det rigtigt, at byggeriet søges gennemført uden afholdelse af licitation.

KBI er en såkaldt enhedsorganisation, en organisationsform, som har været kendt længe inden for den almindelige industri. Det karakteristiske ved en enhedsorganisation er, at den samler alle byggeprocessens forskellige led under en fælles ledelse, og den omfatter således såvel projekterings- som udførelsesleddet. Det primære formål er at tilbyde at levere en bygherre et indflytningsklart produkt.

Det er vigtigt, at man holder sig dette for øje, når der opstår spørgsmål om rimeligheden af, at der ikke afholdes licitation. I byggerier med moderne byggemetoder — og Herlevprojektet er et klart eksempel herpå — har det vist sig hensigtsmæssigt, at der på det tidligst mulige stadium under projekteringen træffes afgørelse af, hvilken byggemetode der skal anvendes, og hvilke entreprenører der skal medvirke ved byggeriet.

Efter årelang praksis er det ikke nogen betingelse for statsstøtte hverken til almennyttigt eller privat boligbyggeri, at byggearbejderne udbydes i licitation. Det har for boligbyggeriets vedkommende været et ufravigeligt krav, at byggeriet skulle gennemføres for den lavest mulige pris, men det er op til bygherren selv at udbyde arbejdet på en sådan måde, at han i det konkrete tilfælde opfylder dette krav — det kan være med offentlig licitation, bunden licitation, direkte forhandling med den enkelte entreprenør eller håndværker m. v. — ligesom det beror på bygherren, om arbejdet skal udbydes f. eks. i fagentreprise, hovedentreprise, totalentreprise el. lign.

Erfaringerne fra ministeriets prisbedømmelse viser i øvrigt, at de priser, der er resultatet af licitation, ikke generelt ligger lavere end de priser, der fremkommer som et resultat af andre udbudsformer. Jeg kan på denne baggrund ikke se noget urimeligt i den disposition, der er truffet af de to bolig-selskaber. Kommer der imidlertid forhold frem, som tyder på, at der kan komme lavere priser frem ved at foretage licitation,

vil der fra ministeriets side blive stillet krav om licitation, dels som hidtil i den enkelte sag, mere generelt, hvis det skønnes egnet til at få rimeligere priser frem.

Ulla Worm: Jeg vil gerne takke boligministeren for den sidste udtalelse om, at man, hvis det viser sig, at priserne ikke er tilfredsstillende, så vil stille krav om, at byggeriet skal udføres efter licitation.

Når jeg stillede mit spørgsmål, var det, fordi jeg ikke mente, at den fremgangsmåde, som var skildret her, sikrede staten og de fremtidige beboere, at byggeriet blev opført så økonomisk forsvarligt og konkurrencedygtigt som muligt, og det må vi jo være interesseret i i denne tid, hvor søgelyset er rettet mod de almennyttige bolig-selskabers økonomi, og hvor folketingset har fået forelagt nye udgiftkrævende forslag til nedbringelse af en ofte alt for høj husleje i det nye udlejningsbyggeri. Det er jo specielt det sociale byggeri, og da jeg skønner, at det udgør ca. 75-80 pct. af udlejningsbyggeriet, mener jeg, at det vil være rimeligt at sørge for, at disse selskaber betjener sig af offentlig eller indbudt licitation blandt flere hovedentreprenører.

Jeg kan ikke helt se, at vi har garanti for — ud over naturligvis boligministerens sidste udtalelse — at dette meget store byggeri vil blive udført på den billigste og bedste måde, men det mener jeg at vi alle må være interesseret i.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg forstår nu på fru Ulla Worms seneste bemærkning, at spørgsmålet i højere grad går på den generelle situation end på den direkte sag i Herlev, som spørgsmålet var hæftet op på. Jeg forstår på fru Ulla Worms bemærkninger, at man helt klart godkender de ting, der er sket i sagen vedrørende Herlev, og som Berlingske Tidende har refereret.

Jeg vil understrege, at vi af de hidtidige erfaringer ikke har følt os foranlediget til at ændre tingene, men får vi andre erfaringer, er jeg enig med fru Ulla Worm i, at så må vi naturligvis overveje ændringer.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Falk Hansen* til boligministeren:

„Agter ministeren at tage kontakt med de almennyttige boligselskaber med henblik på at få ændret standardkontrakternes forbud mod husdyrhold?“

Skriftlig begrundelse.

Da hele spørgsmålet har været oppe til debat, også inden for de almennyttige boligselskaber, skulle der vel være mulighed for, at ministeren kunne nå frem til et forsvarligt kompromis med disse selskaber, f. eks. således at ændringen blev gennemført som en indrømmelse til nærdemokratiet, idet det blev beboerne i de enkelte bebyggelser og ikke de pågældende boligselskaber som sådanne, der fik det afgørende ord ved afgørelsen af, om der skulle tillades husdyrhold i den pågældende bebyggelse.

Ændringer i disse boligselskabers praksis ville sikkert meget hurtigt forplante sig til en stor del af det øvrige udlejningsbyggeri.

Går man bort fra et standardforbud, kunne det samtidig understreges over for lejeren ved indflytning — og det kunne passende stå i lejekontrakten — at berettigede, gentagne klager over lejerens husdyrhold vil medføre krav om det pågældende husdyrs fjernelse og, såfremt dette ikke imødekommes, lejemålets ophævelse. En sådan ordning svarer til, hvad der i øjeblikket er gældende i de lejemål, hvor der ikke er indsat et standardforbud mod husdyrhold.

Falk Hansen: Der har i de senere år været en kraftig debat angående husdyrhold, specielt hundehold, i lejligheder. Fra den ene fløj gør man gældende, at større dyr ikke hører hjemme i bylejligheder, bl. a., påstår man, fordi der påføres de omkringboende betydelige gener i form af støj og ekskrementer. Andre gør gældende, at en hund eller kat kan være til megen glæde, måske ikke mindst for ældre eller ensomme mennesker.

Det kunne vel også være rimeligt at betragte husdyrhold som en af de mange aktiviteter, der godt kan udfolde sig i en beboelseslejlighed til gavn og glæde for beboerne. Man har jo dog ikke et standardforbud mod musiceren, dans, bordtennis og andre ting, som hører med til normal udfoldelse i en beboelseslejlighed. Disse og mange andre

støjgener må de omkringboende acceptere, så længe støjen holder sig på et nogenlunde rimeligt niveau.

Hovedparten af de lejekontrakter, der anvendes af de almennyttige boligselskaber, indeholder en bestemmelse om, at husdyrhold ikke er tilladt uden udlejerens skriftlige tilladelse, en bestemmelse, domstolene normalt har fortolket meget strengt.

Hele dette menneskelige spørgsmål har også et andet og vigtigt aspekt, nemlig hensynet til den form for nærdemokrati, der under betegnelsen beboerdemokrati er ved at udvikle sig. Fra flere sider er der stillet krav om, at beboerne i de enkelte udlejningsejendomme får større indflydelse på bl. a. bestemmelser om husorden, herunder spørgsmålet om husdyrhold. Jeg synes, det må være rigtigt, at det generelle forbud mod husdyrhold fjernes fra standardkontrakterne, og at man så lader beboerne selv finde en løsning på dette for mange virkelig vigtige spørgsmål.

Boligministeren (Helge Nielsen): Spørgsmålet om lejernes adgang til husdyrhold og specielt hundehold har jo gennem årene ustandselig givet anledning til offentlig debat.

Der er tale om forhold, der taler til følelserne, både for og imod. Spørgsmålet har også flere gange været drøftet i folketingets boligudvalg i forbindelse med ændringer af lejeloven. Drøftelserne er dog hver gang endt i, at man er vejet tilbage for at give fri adgang til at holde hund.

Boligministeriet har for nylig på ny haft spørgsmålet op til overvejelse og har indhentet udtalelser fra Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber, Grundejernes Landsforbund og Lejernes Landsorganisation i Danmark. Fællesorganisationen af danske almennyttige Boligselskaber kunne ikke anbefale et generelt forslag om frigivelse. Grundejernes Landsforbund har givet udtryk for, at bestemmelser om begrænsninger i adgang til husdyrhold navnlig er i lejernes interesse. Grundejernes Landsforbund mener derfor ikke, at der bør indføres en generel bestemmelse om, at en lejer har ret til husdyrhold. Landsforbundet har i denne forbindelse henvist til, at der i huslejenævnene i København er fast praksis for,

[Boligministeren.]

at der, hvis en ejer giver tilladelse til husdyrhold, sker en mindre lejeforhøjelse, normalt ca. 10 kr. pr. måned.

Lejernes Landsorganisation i Danmark udtalte, at spørgsmålet om lejernes hundehold alene vedrører ejendommens beboere. Organisationen finder det ikke rimeligt, at en ejer skulle kunne nægte en lejer at holde hund, såfremt hunden ikke var til gene for ejendommen og dens beboere. Efter organisationens opfattelse skulle det være overladt til et flertal af lejerne i en ejendom at afgøre, om hundehold i ejendommen skulle være tilladt eller ej.

Jeg er ganske enig med spørgeren i, at det først og fremmest er beboerne i den enkelte ejendom, der bør kunne afgøre, om der må holdes husdyr, men jeg er ikke sikker på, at beboernes afgørelse vil medføre ændringer i den nuværende tilstand. I den del af det almennyttige byggeri, der er organiseret som andelsboligforeninger, har det altid været sådan, at beboernes flertal har afgjort, om husdyr må holdes. Resultatet er her som regel blevet, at husdyrhold ikke er tilladt. Hvad det øvrige almennyttige byggeri angår, er der i 1970 skabt grundlag for indflydelse fra beboernes side gennem afdelingsbestyrelser i de enkelte ejendomme, og hermed vil der også i disse ejendomme kunne tilvejebringes beboerbeslutninger om husdyrhold.

Jeg har i en skrivelse af 27. oktober f. å. bedt Grundejernes Landsforbund og Lejernes Landsorganisation i Danmark om i fællesskab at udarbejde forslag til regler om beboerdemokrati i privatejede ejendomme. Indføres der beboerdemokrati i disse ejendomme, vil medindflydelsen, for så vidt angår husdyrhold, også her være en naturlig ting.

Sammenfattende kan jeg sige, at jeg er enig med spørgeren i, at beboerne bør afgøre, om der kan holdes husdyr, men jeg mener ikke, vi for nærværende bør ændre standardkontraktens forbudsbestemmelse, før det viser sig, om beboerne i videre omfang nærer ønske om udvidet husdyrhold.

Falk Hansen: Jeg forstår af boligministerens svar, at man ikke for nærværende mener at kunne ændre standardkontrakternes forbudsbestemmelse, og det vil nok gøre

mange både hunde og hundevenner kede af det. Men jeg forstår også, at man er sindet i forbindelse med et udvidet beboerdemokrati at lade beboerne få indflydelse også på spørgsmålet om husdyrhold, så der ad denne vej eventuelt kan dispenseres fra standardkontrakternes bestemmelse. Muligvis vil det ikke, som også ministeren nævnte, medføre ændring i de nuværende tilstande for hundene, og jeg havde jo helst set, at standardkontrakterne var blevet ændret, men jeg finder under alle omstændigheder, at det er et fremskridt, hvis det efterhånden bliver beboerne selv, som træffer afgørelsen i dette meget menneskelige dyrespørgsmål.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg vil understrege, at jeg føler, at den fremgangsmåde, som vi fra boligministeriet har valgt, er den mest naturlige, nemlig at vi først prøver, om et flertal af beboerne i de respektive ejendomme ønsker husdyrhold, og så i næste omgang måske tager fat på det andet spørgsmål: Går vi den modsatte vej, som hr. Falk Hansen ligesom antydede, giver vi jo med ét slag fri til at holde dyr uden at tage hensyn til beboernes afgørelse.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Nathalie Lind* til landbrugsministeren:

„Agter ministeren at ændre mælkekontrollovens § 3, stk. 1, således, at det bliver muligt at lade sundhedskommissionen i den kommune, hvor mejeriet er beliggende, udøve mælkekontrollen?“

Skriftlig begrundelse.

Sundhedskommissionen i København har krævet, at den mælk, der fra Grindstedegnen leveres til Storkøbenhavn, skal kontrolleres af københavnske veterinærer. Mælken har hidtil været kontrolleret af Grindsted sundhedskommission. Københavns sundhedskommission påberåber sig bestemmelsen i mælkekontrollovens § 3, stk. 1, hvorefter mælken skal kontrolleres i den kommune, hvor den forhandles. I det foreliggende tilfælde betyder det, at den landbrugsministerielle del af mælkekontrollen skal udøves over afstande på flere hundrede kilometer, og at de københavnske dyrlæger kommer til at udgøre et korps af flyvende veterinærer. Sundhedskommissionen i Grindsted har pro-

[Nathalie Lind.]

testeret herimod, og ordningen forekommer af såvel fornøftmæssige som samfundsekonomiske grunde helt urimelig. Såfremt man ved behandlingen af mælkekontrolløven i 1966 havde kunnet forudse, at Storkøbenhavn ville blive tilført dyrlægekontrolleret mælk fra geografisk set fjerntliggende egne af landet, ville loven antagelig have fået en anden udformning. Efter min opfattelse bør den skete udvikling give anledning til en ændring af loven.

Nathalie Lind: Denne sag drejer sig om, at sundhedskommissionen i København har stillet krav om selv at ville overtage kontrollen med den mælk, der fra Grindstedegnen leveres til forbrugerne her i Storkøbenhavn. Det drejer sig om ca. 138.000 kg mælk om ugen. Mælken har hidtil været kontrolleret af levnedsmiddellaboratoriet i Varde. Fra Grindsted sundhedskommissions side har man protesteret, og man spørger sig selv: hvad kan årsagen være til, at Københavns sundhedskommission fastholder sit krav? Det kan ikke være sundhedsmæssige grunde, for det ville jo være en uhyrlig tanke, at man stillede forskellige sundhedsmæssige krav i Vestjylland og i Storkøbenhavn, og det er heller ikke påstået. Derimod har der været påstande fremme om, at det økonomisk var mere fordelagtigt at lade dyrlæger fra København — flyvende dyrlæger har der været talt om — tage over og kontrollere, ikke alene foretage en laboriemæssig undersøgelse, men også foretage besætningskontrol. Jeg mener heller ikke, at disse påstande kan være rigtige, og af tilbageblevne årsager kan jeg kun se den, at man anlægger en meget streng fortolkning af loven.

Derfor spørger jeg ministeren, om ministeren ikke vil være med til at anlægge en fortolkning, som stemmer med lovens ånd, i stedet for at fastholde en urimelig ordning i overensstemmelse med lovens bogstav. Mener ministeren ikke, at det er muligt at fortolke loven, som jeg gerne så det her, vil jeg anmode ministeren om at søge loven ændret.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Jeg kan til fru Nathalie Lind sige, at i lov nr. 245 af 8. juni 1966 om mælkekontrol er

det bestemt, at afgørelsen om godkendelse af besætninger, der leverer mælk til konsum, samt udøvelse af tilsyn med disse besætninger påhviler sundhedskommissionen for den kommune, hvor konsummælksprodukterne forhandles eller fordeles. Det påhviler også sundhedskommissionen at lade foretage laboriemæssige undersøgelser af mælken. Det er endvidere bestemt i loven, at udgifterne ved tilsynet, herunder laboriemæssige undersøgelser af mælken, afholdes af den kommune, hvis sundhedskommission udøver tilsynet. Det er således sundhedskommissionen i den kommune, hvor mælken skal forhandles, der har ansvaret for udøvelsen af tilsynet.

Herfra gælder dog én undtagelse: såfremt konsummælkeprodukter fra samme mejeri forhandles i flere kommuner, skal de pågældende kommunalbestyrelser i samråd med veterinærdirektoratet søge at træffe en aftale om en ordning, hvorefter sundhedskommissionen fra én af kommunerne afgør spørgsmålet om godkendelse og udøver tilsynet.

Loven af 1966 om mælkekontrol afløste en tilsvarende lov af 1932. Ifølge loven af 1932 skulle udgifterne ved besætningskontrollen afholdes af vedkommende mejeri. Dette princip blev ændret med loven af 1966, hvorefter som nævnt den kommune, hvori mælken skal forhandles, skal afholde udgifterne ved besætningsstilsynet.

Storkøbenhavn har altid måttet skaffe sig konsummælk fra geografisk set fjerntliggende egne, idet jo hele Sjællandsområdet og Lolland-Falster har været inddraget i leverancerne af konsummælk. At Københavns kommune har udøvet kontrol med besætningerne i disse områder, har ikke hidtil, så vidt vides, givet anledning til konflikter.

I det foreliggende tilfælde har Grindsted sundhedskommission indbragt spørgsmålet om berettigelsen af Københavns sundhedskommissions kontrol med besætninger i Grindsted kommune, hvorfra der leveres konsummælk til København, over for landbrugsministeriet. I det konkrete tilfælde forholder det sig således, at de pågældende kvægbesætninger hidtil har været under tilsyn af stadsdyrlægen i Varde, fordi mejeriet også leverede konsummælk til lokalt for-

[Landbrugsministeren.]

brug, og under sådanne omstændigheder lader Københavns kommune tilsynet udøve af de lokale instanser. Nu er mejeriet holdt op med at levere mælk til lokalt forbrug, og Københavns sundhedskommission har derfor ønsket i lighed med, hvad der gælder nogle enkelte steder i Sydjylland, selv at udføre besætningstilsynet. Således som loven er formuleret, er det berettiget, at Københavns kommune, i hvis område mælken skal forhandles, selv fører tilsyn med besætningerne, uanset at disse befinder sig i Jylland.

Jeg kan oplyse, at jeg har indkaldt de implicerede parter til et møde torsdag den 10. februar til en drøftelse af sagen, hvori også indgår spørgsmålet om, under hvilken form tilsynet udøves billigst muligt for den kommune, der skal betale udgiften.

På fru Nathalie Linds spørgsmål om lovens ånd og en eventuel ændring i loven vil jeg gerne svare, at da loven om mælkekontrol er en af de love, der kommer til revision i forbindelse med den samlede revision af levnedsmiddellovgivningen, bør en eventuel ændring på dette område formentlig afvente denne revision, hvor antagelig hele spørgsmålet om, hvorvidt mejeriet eller den pågældende kommune skal afholde udgifterne ved besætningskontrollen, må tages op til overvejelse.

Nathalie Lind: Jeg takker ministeren for svaret. Jeg fik ikke rigtig indtryk af, om ministeren mente, at den nuværende ordning var fornuftig. Vel, der er indkaldt til møde, men falder det negativt ud, vil jeg nu have lov at forbeholde mig at vende tilbage til denne sag. Det eneste håb var, at ministeren sagde, at en eventuel ændring måtte afvente en ændring af mælkekontrollen.

Jeg vil gerne spørge ministeren, om det ikke var en mulighed f. eks. ved et cirkulære at henstille, at man ved administrationen af loven tog rationaliseringshensyn, så sundhedskommissionen i forhandlingskommunen, hvis mælken leveres fra et mejeri i en anden landsdel end dér, hvor den forhandles, kunne delegerede tilsynsmyndigheden til den kommune, hvor produktionsmejeriet er beliggende. Det må alt andet lige blive billigere end disse stadige rejser fra København til Vestjylland.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Fru Nathalie Linds sidste bemærkning om et cirkulære skal jeg overveje; det kan jeg ikke give konkret svar på nu.

Med hensyn til de økonomiske konsekvenser og min stilling til, hvorvidt det var en fornuftig ordning, har jeg en fornemmelse af, at det skinnede lidt igennem i mit indlæg, at vi meget hurtigt kan blive enige om, at det nok er vanskeligt at se det fornuftige i et flyvende korps. Men jeg må fastholde, at som loven er, er der ikke noget at gøre på nuværende tidspunkt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Arne Christiansen* til landbrugsministeren:

„Hvad vil ministeren gøre for at hjælpe de landmænd, hvis besætninger ufor skyldt rammes af sådanne smitsomme sygdomme, der ikke er optaget i lov om smitsomme sygdomme hos husdyr, og som medfører dyrenes død eller aflivning, f.eks. falsk hundegalskab?“

Skriftlig begrundelse.

Den 14. maj 1971 udtalte veterinærdirektoratet i en skrivelse til landbrugsministeriet, at såfremt den virus, som er årsag til falsk hundegalskab, skulle skifte karakter og i østeuropæiske lande udvise større patogenitet (smitte med efterfølgende sygdomsudbrud) for svin eller kvæg, må der gribes ind fra det offentlige under en eller anden form.

Denne udtalelse afslutter nogle begrundelser for ikke på daværende tidspunkt at gribe ind over for sygdommen og erstatningsproblemet på trods af en stadig stigende hyppighed af sygdommen fra 1950 til 1971. Således er sygdommen fra 1964 udbredt også til Jylland, og enkelte besætningsejere er ramt særdeles føleligt.

Udviklingen kulminerede i begyndelsen af 1971 med et enkelt angreb på en midtjysk besætning, hvor 6 køer og 7 kalve af en besætning på 17 køer og 15 kalve samt 1 so og over 80 smågrise døde.

Sygdommen har imidlertid på ny bredt sig, og i januar i år er der konstateret fire tilfælde i Midtjylland, hvoraf de tre tilfælde er hos nye besætninger med henholdsvis 2, 4 og 2 døde køer. Det fjerde tilfælde er i før-

[Arne Christiansen.]

nævnte besætning, hvis ejer på én nat nu har mistet 2 køer og 2 fedetyre svarende til en værdi af ca. 10.000 kr.

Arne Christiansen: Da jeg i fredags anmeldte mit spørgsmål til landbrugsministeren, var der her i landet 4 tilfælde af den såkaldte falske hundegalskab. Efter hvad jeg har fået oplyst, er tallet siden da mere end fordoblet og tilfældene vidt spredt over Jylland. Vi ved, at denne sygdom kan medføre tab, som tvinger landmændene fra hus og hjem, fordi de ikke har erstatningsmuligheder, som når besætninger rammes af andre smitsomme sygdomme. Jeg kan citere en avisoverskrift: „Er på ruinens rand for anden gang.“ Det drejer sig om en landmand, der blev ramt for et år siden også, og han må nu gå tiggergang hos sine venner. Der er tabt op mod 100.000 kr. i en enkelt ejendom.

Jeg har i min begrundelse henvist til, at sidst, da denne sygdom var her i landet, udtalte man fra veterinærdirektoratets side, at hvis den antog et væsentlig større omfang, måtte der gribes ind fra det offentlige under en eller anden form, og jeg skal derfor spørge ministeren, om den ikke har et sådant omfang nu, at det er nødvendigt at gribe ind.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Vi har her i landet en lang række husdyrsygdomme, som er smitsomme, men som ikke i henhold til lov om bekæmpelse af smitsomme sygdomme hos husdyr er undergivet offentlig bekæmpelse, fordi de ikke er af samme smitsomme karakter og samfundsøkonomiske betydning som de såkaldte ondartede smitsomme husdyrsygdomme. For bekæmpelse af ondartede smitsomme husdyrsygdomme, f. eks. mund- og klovsyge, smitsom kalvekastning og tuberkulose, gælder, at kun kreaturer, som beordres nedslået, bliver erstattet, hvorimod kreaturer, der dør som følge af sygdommene, ikke erstattes. Der er derfor ikke mulighed for på

det gældende lovgrundlag at yde nogen form for erstatning fra det offentlige for dyr, der dør eller aflives som følge af de husdyrsygdomme, spørgsmålet tager sigte på, herunder falsk hundegalskab.

Med hensyn til falsk hundegalskab, morbus aujezskyi — jeg håber, udtalen er rigtig — kan det oplyses, at der i 1971 forekom angreb i 9 kvægbesætninger, og at der i januar 1972 er indberettet 3 tilfælde til veterinærdirektoratet. Jeg synes, det var andre tal, hr. Arne Christiansen nævnedes. Det er de tilfælde, der er oplyst over for veterinærdirektoratet. Heraf er det ene tilfælde i den besætning i Jylland, som hr. Arne Christiansen omtalte, og som var hårdt angrebet af sygdommen i 1971 både blandt kvæg og svin. I 1970 forekom 183 tilfælde i svinebesætninger mod 163 i 1971, således at der synes at være en faldende tendens.

Morbus aujezskyi er en virusbetinget sygdom, og kliniske udbrud kan især forventes, såfremt sygdommen kommer ind i smågriseproducerende besætninger, hvor hele hold nyfødte pattegrise almindeligvis angribes, og hvor sygdommen hos de angrebne pattegrise som oftest får et dødeligt forløb. Sygdommen overføres som de fleste overførbare sygdomme hos svin ved tilførsel af svin fra andre besætninger, og den kan i inficerede områder påvises i 15-20 pct. af svinebesætningerne uden at komme til påviseligt udbrud. Hos kvæg, der er opstaldet sammen med svin, er der kun forekommet ganske få tilfælde om året, og normalt dør kun enkelte kreaturer af sygdommen. Hos kvæg, der ikke er opstaldet sammen med svin, er veterinærmyndighederne ikke bekendt med at der her i landet er forekommet tilfælde af sygdommen. Det kan i den forbindelse oplyses, at sygdommens virus ikke har skiftet karakter i retning af at udvise større patogenitet for svin eller kvæg.

Det kan være alvorligt for den enkelte besætningsejer at lide tab som følge af smitsomme sygdomme i besætningen, men det ville være betænkeligt at yde erstatning fra det offentlige i sådanne tilfælde, hvor syg-

[Landbrugsministeren.]

dommen ikke er af samfundsøkonomisk betydning, fordi den kun angriber ganske få kvægbesætninger og normalt ikke medfører større dødelighed blandt kvæget.

For svinebesætningernes vedkommende vil omfanget af en med påbudt nedslagning forbunden erstatningspligt ikke kunne overses, og det vil også her være betænkeligt at yde erstatning fra det offentlige. Mange andre former for uheld, som kan ramme en erhvervsvirksomhed, ydes der jo heller ikke erstatning for fra det offentlige.

Arne Christiansen: Der var ikke megen trøst at hente i svaret for dem, som er ramt.

Jeg vil gerne stille et tillægsspørgsmål til ministeren, idet jeg samtidig skal oplyse, at jeg i dag, pr. 2. februar, har fået opgivet lokaliteter ikke alene omkring Herning, men også i Egtvedområdet, og at tallet i dag skulle være 8 besætninger. Det kan være, der indgår rapporter til veterinærdirektoratet i løbet af dette døgn. Jeg forstår godt de forbehold, der tages, i hvert fald når det gælder svinebesætninger, men jeg vil gerne spørge ministeren, om han i givet fald vil overveje en lovændring i retning af at bringe kvæg, der rammes af denne sygdom, som jeg foretrækker at kalde falsk hundegalskab, ind under loven fra 1920 om smitsomme sygdomme.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Hvis det viser sig, at det er en sygdom, der er i voldsom udvikling og i karakter nærmer sig nogle af de sygdomme, som er inde under loven, vil jeg gerne give tilsagn om at overveje, om det er betimeligt at tage dem ind under loven.

Endelig vil jeg lige gøre opmærksom på, at det er da muligt i dag at tegne forsikring i forsikringselskaber imod sygdommen.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af **Lene Bro** til forsvarsministeren:

„Vil ministeren tage initiativ til, at Kastellet nedlægges som militært område for derefter at kunne bruges til rekreativt område og således, at bygningerne kan bruges som fritidshuse?“

Lene Bro: Når jeg har stillet spørgsmål til forsvarsministeren om en eventuel nedlæggelse af Kastellet, er det selvfølgelig gjort i sammenhæng med min viden om, at det indre København i høj grad mangler rekreative områder og lokaler til kulturel virksomhed og til fritidsinteresser. Det forekommer mig oldnordisk, at man stadig væk opretholder et militært område i det indre København. Man ved, det kun er kontorlokaler. Det er nogle meget smukke bygninger, det er et meget smukt areal, og jeg ser ingen grund til, at forsvarsministeren skulle forhindre resten af Københavns befolkning i at få glæde af disse områder. Jeg har derfor stillet det spørgsmål, om ministeren vil tage initiativ til at nedlægge det som militært område og eventuelt bruge bygningerne som fritidshuse. For at ministeren ikke skal være i tvivl om, hvad jeg mener med fritidshuse, vil jeg gerne understrege, at de både kan bruges til institutioner til kulturelle formål og til andre fritidsinteresser.

Forsvarsministeren (Kjeld Olesen): Ja, nu har jeg af fru Lene Bros begrundelse ligesom fået en fornemmelse af, hvad der menes med spørgsmålet. I starten var jeg lidt i vildrede, for sagen er nemlig den, at der i virkeligheden ikke er tale om, at noget i givet fald skulle nedlægges som militært område. Det rekreative, man kan bruge Kastellet til, gives der alle muligheder for. Enhver kan gå ind ad porten, op på voldene, enhver kan gå rundt eller sætte sig og nyde solen, når den skinner. Derfor er der såmænd ikke meget at hente, når det drejer sig om at bruge det som rekreativt område.

Tilbage er så bygningerne. Om dem er der en lang forhistorie, som jeg bare i ganske korte træk skal ridse op. Allerede i 1950 spurgte man sig selv: hvad skal vi bruge disse bygninger til? Et udvalg barslede med en indstilling, som gik ud på, at bygningerne skulle forblive under forsvarsministeriet, og at man skulle gå i gang med at føre dem tilbage til deres oprindelige skikkelse. I overensstemmelse hermed har der i årene fra 1955 og frem til i dag været gennemført forskellige saneringsarbejder, som har kostet mange penge, der undervejs er blevet bevilget af finansudvalget.

Det har samtidig betydet en anden ting,

[Forsvarsministeren.]

som jeg må indrømme jeg har stærkt i kikkerten: det har betydet, at man har fået ca. 20.000 m² areal gjort disponibelt til kontorformål, og det har igen betydet, at mine forgængere og jeg, når vi har skullet forvalte forsvarets penge, har kunnet opsigte ret dyre lejemaal rundt omkring.

Men når nu spørgsmålet er stillet, må man naturligvis spørge sig selv: er der nogen relevans i det, og hvordan er det med behovet? Nu forstod jeg, at fru Lene Bro med fritidshuse tænkte på, at man skal dyrke sin hobby og i øvrigt have fælles virksomhed med andre i bydelen dér. Selv har jeg et indtryk af, at behovet for lokaler er størst, når det drejer sig om børne- og ungdomsinstitutioner; og derfor var noget af det første, jeg gjorde, at tage kontakt med Københavns kommune for at høre, hvordan det lå med behovet her. Jeg fik at vide, at man arbejder efter en meget nøje planlægning; man har delt kommunen ind i forskellige områder efter en ganske bestemt prioritet, og deraf fremgår det, at man for det område, hvori kastellet er placeret, ikke har nogen planer om at gå i gang med noget. Det, man har udtrykt ønske om, er det mere udendørs, arealer uden for voldene, og her har vi straks kunnet give lidt af et svar ved at sige, at der er forhandlinger i gang imellem forsvarret og lokalrådet i den indre by om udnyttelsen af Rosenborg eksercerplads.

Jeg håber, at fru Lene Bro vil give mig ret i, at den rigtige rækkefølge, når man skal vurdere disse ting, må være for det første, at et behov påvises, og at man gør sig klart, af hvor stort omfang behovet i så fald vil være, og for det andet, at vi så diskuterer det. Fra Københavns kommune, der vel er den nærmeste til at komme til os om dette spørgsmål, har vi intet hørt.

Lene Bro: Jeg takker ministeren for den grundige bearbejdelse af mit spørgsmål, der har fundet sted. Jeg er glad for, at ministeren har talt med Københavns kommune, for det har jeg nemlig også. Men det viser sig, at der åbenbart må være en vis kommunikationsvanskelighed inden for kommunen, for da jeg i går talte med kulturborgmesteren, kunne han påvise et behov for i hvert fald udstillingslokaler og lokaler til andre kulturelle formål.

Jeg vil godt bede ministeren om ikke at lægge det helt på hylden. Jeg skal så vende tilbage til sagen og være ministeren behjælpelig med yderligere oplysninger om behovet, og jeg vil også kunne påvise, at der er behov for institutioner inden for det storkøbenhavnske område.

Forsvarsministeren (Kjeld Olesen): Jeg vil altid være åben for gode argumenter, og når kommunikationen er kommet i orden, kan vi altid vende tilbage til det. Men jeg synes, jeg allerede nu vil sige, at der fra det, vi ved nu, og hen til noget i nærheden af det, fru Lene Bro forestiller sig, er en lang, og jeg kan også godt sige meget trang vej.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Ulla Worm* til socialministeren:

„Er det foreneligt med børnehavepædagogernes opgave at arrangere diskussioner med børnene i børnehaverne om „socialisme kontra kapitalisme“, „klassekamp og revolution“ og „skal vi rebellere?““

Skriftlig begrundelse.

Af en henvendelse fra nogle børnehavepædagoger i Gladsaxe til kommunalbestyrelsen i Gladsaxe synes det at fremgå, at sådanne diskussioner finder sted i børnehaverne.

Jeg finder det ganske uforvarligt, at børnehavepædagoger giver sig til at drøfte disse emner med børnehavebørn, der overlades i deres varetægt.

Ulla Worm: Frøbel, der jo var fader til vores børnehaver, og som vel også har været toneangivende i hele uddannelsen af børnehavepædagogerne, anså i sin tid, at netop leg, fantasi og skabende virksomhed skulle være opdragelsens grundlag. Jeg synes ikke, at de emner, der er nævnt i mit spørgsmål, sådan rimer med det, der vel egentlig var grundtanken bag børnehaverne.

Det er ikke første gang, jeg har stillet et spørgsmål fra denne talerstol og afæsket socialministeren en udtalelse om betimeligheden af at føre politik ind i vore børneinstitutioner. Forældrene sender vel deres børn i børneinstitutioner af økonomiske eller pædagogiske grunde; jeg tvivler på, at forældrene ønsker, at børnene skal påvirkes i den ene eller den anden politiske retning. Jeg vil

[Ulla Worm.]

gerne høre, hvad ministeren mener om det. Skal det præciseres stærkere over for børnepædagogerne, end det hidtil er sket, at dette ikke er betimeligt, eller hvad mener ministeren?

Socialministeren (Eva Gredal): Den udvikling, der har fundet sted i de sidste mange år, er udtryk for, at det pædagogiske indhold i børnehavearbejdet må anses for det helt centrale, således at ophold i en børnehave kan blive et værdifuldt supplement til barnets eget hjem.

At man anskuer børnehavearbejdet ud fra en pædagogisk synsvinkel, betyder, at der må lægges vægt på at styrke og udvikle barnets personlighed og hjælpe det frem til egen fri udfoldelse. Jeg vil gerne understrege ordene „egen fri udfoldelse,“ der er et udtryk for en afstandtagen fra, at børnene skal tvinges til at underkaste sig pædagogernes opfattelser. Det centrale i det pædagogiske arbejde må være det igangsættende.

Nu er det — og det tror jeg alle, der har med pædagogisk arbejde at gøre, vil være enig med mig i — uhyre vanskeligt at drage grænsen mellem en igangsættende og en målrettet pædagogik. Grænsen er der imidlertid, hvor vanskelig den end er at drage, og hvis den overskrides, må de ansvarlige for en institutions ledelse og drift, hvilket i første række vil sige den enkelte institutions bestyrelse i samråd med personalet, have pligt til at reagere.

På baggrund af de synspunkter, jeg har givet udtryk for her, mener jeg ikke at kunne besvare fru Ulla Worms spørgsmål med et klart nej eller et klart ja, idet det afgørende for mig må være den måde og den form, hvorunder spørgsmål af den omhandlede karakter i de enkelte tilfælde tages op til drøftelse.

Jeg må derfor henvise til at tage de rejste problemer op til overvejelse i de kompetente lokale organer i overensstemmelse med de retningslinjer, jeg har skitseret. I øvrigt forekommer det mig, børnenes alder taget i betragtning, at være nok så komplicerede problemer, der har været ønske om at tage op til diskussion.

Samtidig vil jeg sige, at der under børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn er nedsat et udvalg, som for tiden er ved at

udarbejde en vejledning om det pædagogiske arbejde i daginstitutionerne, og jeg vil drage omsorg for, at de problemer, fru Ulla Worm har rejst her, indgår i udvalgets overvejelser.

Ulla Worm: Jeg vil gerne takke ministeren for den sidste udtalelse om udvalget, der er nedsat af det pædagogiske nævn, og om, at ministeren vil drage omsorg for, at mine spørgsmål her bliver draget ind i overvejelserne. Vel er jeg fuldstændig enig med ministeren i betimeligheden af den pædagogiske påvirkning af børnene i børneinstitutionerne, men det, jeg har vist i mit eksempel, synes jeg var meget langt fra det, der var Frøbels grundtanke.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Edele Kruchow* til statsministeren:

„Mener statsministeren, at det er betryggende for offentligheden og i overensstemmelse med folkestyrets idé, at en af et offentligt råd valgt amtsborgmester bør være i stand til at fortsætte i sit hverv en valgperiode ud uanset et mistillidsvotum fra det råd, der har valgt ham?“

Skriftlig begrundelse.

Amtsborgmester Poul Stochholm har i forbindelse med røret omkring revisionsberetningen for amtets regnskaber for finansåret 1970-71, der viser, at regnskabsførelsen har været utilstrækkelig, udtalt til offentligheden, at han ikke ville vige for et sådant eventuelt mistillidsvotum.

Statsministeren (J. O. Krag): Ja, jeg havde egentlig foretrukket, at fru Edele Kruchow havde stillet dette spørgsmål til indenrigsministeren, men jeg forstår, at fru Edele Kruchow lægger så stor principiel vægt på sit spørgsmål, at hun ønsker det besvaret af mig, og så står jeg naturligvis til tjeneste. Normalt tror jeg nu nok, det er rigtigt, at et spørgsmål, der vedrører en ministers fagområde så direkte, som dette gør, bliver stillet til pågældende minister.

Jeg vil gerne sige til fru Edele Kruchow, at amtsborgmesteren i Københavns amt efter alt, hvad jeg har kunnet få oplyst, ikke har modtaget noget mistillidsvotum i sit råd. Men det er klart, at man kan tænke sig

[Statsministeren.]

en amtsborgmester komme i den situation, at amtsrådet vedtager et mistillidsvotum til ham, og spørgsmålet er så, om han så skal gå af. Ifølge loven, som den er i dag, er han ikke forpligtet til det, men jeg ville dog formode, at han ville gå ind i meget alvorlige overvejelser med sig selv om at gå. Jeg ville videre formode, at hvis sådanne overvejelser førte ham til, at han trods alt ikke ville trække sig tilbage, ville hans parti interessere sig for sagen og måske fremme hans overvejelser i den retning, der ud fra parlamentariske synspunkter må forekomme principielt rigtig. Vi skal imidlertid erindre, at parlamentarismen ikke gælder i vore kommuner, og at et flertal i et amtsråd altså ikke kan tvinge en borgmester til mod sin vilje at gå af.

Så kunne man naturligvis overveje, om man skulle lave den lov om og i alle vore kommunalråd indføre parlamentarismen. Det tror jeg nu ville være en lovændring, der ville kræve noget mere dybtgående overvejelser og undersøgelser, end vi er i stand til at foretage i forbindelse med et spørgsmål her.

Edele Kruchow: Jeg vil gerne takke statsministeren, fordi ministeren selv svarede. Det er rigtigt, at jeg lægger meget stor vægt på det, der er sket. Det er også rigtigt, at den omtalte amtsborgmester i Københavns amt ikke har modtaget et mistillidsvotum. Men han har i forskellige interviewe til blade, radio og tv, som jeg har set eller hørt nogle af, udtalt, at hvis han fik et sådant mistillidsvotum, ville han ikke føle sig forpligtet til at gå af. Det måtte være noget, hans egen gruppe kunne diskutere med ham. Det var det, der foruroligede mig rent principielt, for folkestyret kan jo komme ud i en krise, hvis det er således, at vælgerne bliver forvirrede med hensyn til, hvor et ansvar egentlig skal placeres.

Sådan som styrelsesloven er, er jeg helt enig med statsministeren i, at hvis man nøjes med at fortolke dens paragraffer juridisk, behøver hverken den ene eller den anden amtsborgmester at gå i en sådan situation. Men det var mulighederne for at praktisere folkestyrets idé, selv om man efter lovens paragraffer kan undlade at gøre

det, jeg gerne ville have besked om. Der tænkte jeg på situationen fra 1901 til 1953, hvor man her i landet havde parlamentarisme, uden at denne var grundlovsfæstet, og så tænkte jeg mig, at der kunne komme en udtalelse fra denne talerstol, som måske kunne bakke en holdning op, hvorefter man i en situation som den, hr. Stochholm i øjeblikket er i, måtte bøje sig for det, jeg kalder folkestyrets idé.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg tror egentlig, at mit første indlæg besvarede fru Edele Kruchows spørgsmål. Jeg mener ikke, vi fra regeringens eller folketingets side kan blande os i disse forhold på anden måde, end at vi kan overveje, om vi vil lave loven om, og det tror jeg altså kræver noget mere dybtgående overvejelser, end vi har haft mulighed for på dette tidspunkt.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ophævelse af almindeligt sportelreglement.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 3) findes i tidenden sp. 293, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 469).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse med dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.